

Beszélgetés Pethô Józseffel

– Őszintén mondom, hogy az országban a Te vezérigazgatói irodád a legpuritánabb valamennyi közt, ami a mai világban egyáltalán nem megszokott jelenség.

– Igen, igazad van, de ez a tény sem szégyenkezésre, sem dicsekvésre nem ad okot, inkább magyarázatra szorul. Egy karakteres magatartásformát két dolog befolyásol: a környezet és a racionalitás. Az őrségi egyszerű földműves világra, ahonnan származom, nem volt jellemző a csillogás, a felesleges rongyázás, de a tiszta erkölcs igen. Aki ebben a környezetben lopott – a tisztesség törvényét megszegve – az a falusi közösség számára továbbra már nem számított. Másrészt, én mindig erdészvezetője, s nem a közösségtől elszakadt vezérigazgatója akartam lenni az erdőgazdaságnak. Mindig törekedtem arra, hogy ez munkatársaimhoz való viszonyulásomban is, és külső megnyilvánulásomban egyaránt kifejeződjön. Sosem tudtam volna összeegyeztetni az erdészeti szakmunkás „égre nyitott” szobáját, a drága kényelemmel berendezett vezérigazgatói irodával. A racionalitás pedig azt diktálná, hogy minden magyar vezető beosztású személy vállalati vagy közpénzből olyan tárgyi környezettel vegye magát körül, amely szinkronban van az ország és vállalata teherviselő képességével. Ennyit talán a puritán szoba titkáról. Ennek a szobának további értéke a két ajtó, melynek egyike mindig szabad utat jelentett hozzám, a másik pedig számomra biztosította az erdészvezetői munka közvetlen gyakorlását.

– Pethô József előadásaira, bárhol legyenek azok, mindenki felkapja a fejét.

– A vezetői beosztással kötelezően együtt jár – különösen kritikus helyzetekben – az előadói szerep. Minden esetben elvárt követelmény a mondani-való iránti elkötelezettség és az alapos szakmai tudás. Erkölcsi háttérként pedig fontos, hogy az ökoszisztéma szemléletű erdőgazdálkodás és a benne tevékenykedő ember tisztületének, azaz a humánökológiai vezérlő elvnek birtokában legyenek. Ilyen háttérrel mertem bírálni a kárpótlás gyakorlatát, a vadászati törvény végrehajtásának hiányosságait, a természetvédelem irányukban megnyilvánuló ismerethiányát, tudtam megfelelő érveléssel kiállni a társadalmi bírálatok elé. Volt ennek a munká-

Fotó: Pápai G.

nak országos vetülete is, de Vas megyében is emelkedett az ázsiónk.

– Ez tiszteletreméltó alapállás, de manapság azt hiszem, tiszteletből nem lehet megélni.

– Az ember, az erdész, a veritas duplex, a kettős igazság terhével vesz részt a szakmai és társadalmi folyamatokban. Eligazodásában leginkább az ökológia, az ökonómia és a szociológia hármas axióma rendszerére alapozott ismeret segíti. Ennek igazolására „A fa és az erdő” c. előadásom anyagából idézek:

Az ember nem tud élni a fa és az erdő nélkül. A magyar ember évente 0,65 m³, az EU országaiban él 1,2 m³, a világon él 0,55 m³ fát fogyaszt, és igénye tovább fog nőni. Ugyanakkor minden embernek szüksége van az életéhez biztonságot és komfortosságot jelentő egyéb erdei szolgáltatásokra is. A két alapigény teljesítése körül ellentét feszül, melynek feloldására mi erdészek vagyunk hivatottak. A pro Silva és a pro Holz mozgalomnak találkoznia kell. A kényes egyensúly megfelelő elméleti támogatást igényel az ökológia és az ökonómia komplex tudományos ismeretrendszerén keresztül. Ebben az összetett rendszerben nagyon jó útmutató az ember-gép-környezet rendszer szellemi feltáró útjának végigjárása. Mindezt az erdész úgy érheti el, „ha figyelemmel van a növényvilág kiválóságai iránt” (– Hamusz I.) és nagy felelősséget érez tetteiben, mert „ledöntvén a százados csert, csak századok adhatják azt ismét tökéletes épségben vissza.” (Széchenyi I.)

A természetes vagy ahhoz közel álló erdei ökoszisztémák jellemző tulajdonsága az önszabályozó képesség. Az emberi beavatkozás esetén ez a képesség a fater-

melés ismétlésével tartható fenn. Ezért a mérsékelt égöv természetserű erdejében – normál környezeti adottságok esetén – nem kell lemondani az erdő védelmi és szociális szolgáltatásai mellett a fatermelő funkciójáról sem. Az ökoszisztéma szemléletű erdőgazdálkodás nem lehet akadály a természetvédelemnek, az ökoszisztéma szemléletű természetvédelem nem lehet a fatermelés akadályozója. Az erdő függetlenül attól, milyen szerepre jelöltük – megfelelő termőhelyi adottságok esetén – alkalmas az összetett szolgáltatás nyújtására. Így a kb. 350 000 ha védett erdő ugyanúgy alkalmas erre a szerepre. Nem rosszabb, esetenként jobb minőségű, mint a termelésre jelölt erdő.

A 66,2%-nyi gazdasági rendeltetésű erdőre, mely az állami erdőterületek esetében csak 58%, s magántulajdonú erdőknél 81%, nem lehet rárakni a védelmi rendeltetésű erdők teljes terheit. Példának hozom: az Őrség NP erdeiben átlagosan 10 eFt/ha/év érték akkumulálódik és 1500 Ft/ha/év többeltráfordítás terheli az erdőkezelőt. Ezen összeg kiegyenlítése tovább nem halasztható.

Az erdő érdekütközetek helye lett. A „hétfejű sárkány” fejének vagdosásával telik a szakmáját becsülettel teljesítő erdész élete. A tulajdonos, az erdőkezelő, a vadgazdálkodó, a természetvédő, a hatóság, a szakmai képviselő, a civilszervezet együttesében nagyon árnyalt kép jelenik meg tulajdonosi, szakmai és társadalmi célok védelme és gyakorlása érdekében. Egyik oldalon tehát a növekedés határait felismerő ember menekülése a közjóléti-szociális menedéket nyújtó erdőhöz, a másik oldalon az erdő által nyújtott javakért kemény küzdelmet folytató érdekcsoportok megjelenése tapasztalható. Az erdő sokrétű szerepén keresztül egy szociológia rendszer részévé vált, melyben egyszerre kapcsolatteremtő és konfliktusgerjesztő folyamatok játszódnak le. Az erdő zárt rendszere kiváló terepe lett a „régiké” pozíciókat fenntartani akarók és az új pozíciók elfoglalására törekvők harcában. (Kosztka M.)

Az állami és kincstári erdőt szabdalni, érdekszférák kezébe adni szakmai bűn, politikai rövidlátás lenne. „Az állam el nem évülő kezében van biztonságban erdeink jövője.” (Bedő A.)

– A kilencvenes évek elején megváltozott a vertikumból való viszony, ami itt különösen fontos döntést igényelt.

– A II. vh. után újjászerveződő vasi állami erdőgazdálkodáshoz két lépcsőben, 1970-ben és 1974-ben kapcsolódott a megye faipara. A FALCO néven ismert nagyvállalat keretei között 18 évig (1974-1992) működött az erdőgazdaság. Meglepő, de a magasan szervezett faipar mellett megfért egy klasszikus berendezkedésű erdőgazdaság. A vállalatra jellemző intenzív fejlesztő és beruházó munka jótékony hatást gyakorolt mind az erdőgazdálkodáson belüli, mind az erdőgazdaság és faipar közötti vertikálitásra. Az erdőgazdaság minden ágazatában megjelenő fejlett technika nagy fejlődési távlatokat adott, országosan is érezhető hatással. A köztudatba beivódott ún. iparszerű erdőgazdálkodás pedig a rontott erdőgazdálkodás szinonimája volt. Mindezt jelentős szervezeti átalakítás is követte, de mi erdészek maradtunk.

1991-ben – FM felügyelete mellett – a jól felépített vertikumot szét kellett választani. Elvárás volt, hogy az erdőgazdálkodás a faipartól teljesen elkülönítve, önmagában is működőképes maradjon. Mivel faipar nélkül nincs értelmes erdőgazdaság, így a vertikálitást sok-sok kis fafeldolgozóhoz kötve kellett újjászervezni, 1992-ben az FM-hez tartozva, 1993-tól rt.-i formában.

Önállóságunk másfél évtizedében az erdőkárpótlás és a vadászterületek újrafelosztása hátrányos hatásával, a különböző regionális elképzelések útvesztői között, a természetvédelemmel történő „karakteres” párbeszéd után kellőképpen megedződünk.

A 47 000 ha általunk kezelt állami erdőterületen hárszoros vagyons, háromszoros árbevétel-növekedést értünk el. Az átlagkereset hétszeresére emelkedett. A kétmilliárd Ft-ot meghaladó beruházásaink révén az eszközállomány és infrastruktúra teljesen megújult. A közjó olyan központjai alakultak ki, mint a Jeli Arborétum és a kőszegi Stájer-házak. Eredményes gazdálkodás, erdőállomány-értéknövekedés, humán közeg (500 fő saját dolgozó) emberléptékű kezelése jelzik a klasszikus erdőgazdálkodás jegyeit.

– *Egyre több kerületet, erdészetet vonnak össze a racionalitás jegyében. A kerületvezetőkre egyre nagyobb teher hárul, és így egyre kevesebb ideje van az erdei élőhely megismerésére, védelmére. Ti milyen utat választottatok?*

– Ezt az összetett kérdést, az embergép-környezet (EGK) rendszer szellemi feltáró útjáról szeretném a „Műszaki fejlesztés és az erdőgazdálkodás humani-

zálása” c. előadásom felhasználásával megvilágítani.

Az **erdei dolgozók** 1960-ban az állami erdőgazdálkodók állományában nyilvántartott 45 000 fős létszáma – napjainkra – 6000 főre csökkent. Az erdőművelésben és fakitermelésben mért 23 000 fős létszám 2000 fő alá süllyedt. Ez a helyzet lehangoló, s jogos önvizsgálatot követel. Bár egyfelől a változó világ gazdasági kényszere, másfelől a nehéz, egészséget próbára tevő erdei munka ténye a létszám folyamatos csökkentését eredményezte – a drasztikus változást a közelmúlt eredménye, s a mi felelősségünk.

Eltűnt az erdőből az erdei munkát felelősséggel végzők hada. Igaz, a másik oldalon megjelent a vállalkozói réteg. De ne nyugtassuk lelkiismeretünket. Ismerjük el, a minőségi erdőgazdálkodás magas fordulaton működő munkásgárdája hiányzik, nem neveltük ki az utánpótlást. Most a vállalkozói oldalon teszünk erőfeszítéseket, de közel az idő, hogy ezen forma anyagi előnye is elvész, s esetenként a kiszolgáltatottság lép a helyébe. A rövidtávú, mának élő gondolkodás tipikus esete, még akkor is, ha a gazdálkodó kényszerhelyzetben cselekedett, s mindezt az erdőért felelős szervezetek belenyugvással szemlélték. Ha egyszer a kezdeményezés kikerül a kezünk közül, nagyon nehéz lesz azt visszaszerezni.

A **kerületvezető erdészre** rázúdult a változó erdőgazdálkodási gyakorlat minden hordaléka. Az erdészkerület nagysága ugrásszerűen megnőtt, az 1965-ös szint (474 ha/db) 1,5-3,0-szorosára. Az erdész napi tevékenységi köre kiszélesedett, az erdő védelmével kapcsolatos társadalmi veszély felerősödött, a rábízott vagyon kezelésének újszerűsége kényes emberi tartást igényel. Mindehhez a hátteret – fáziskéséssel, s vállalatunként különböző intenzitással – szervezetkorszerűsítés, infrastruktúra (közlekedési eszköz, telefon) bővítés, folyamatos szakmai tréning, napi információcsere (számítógép) adta.

A négy erdészeti igazgatóságunk a '80-as években 9 hagyományos erdészeti és 4 műszaki bázisból szerveződött. Ez az átszervezés azonban nem jelentette a 4-5 ezer hektáros erdészeti egységek felszámolását. Előbb 20, majd 13 pagony vette át a szerepet, élükön fiatal erdőmérnökökkel vagy tehetséges erdésztechnikusokkal, főerdészi rangban, adminisztratív személyzet nélkül. Tehát ők lettek a tő melletti munkába mindenkor beavatkozni kész

vezetők. Az 58 erdészkerület 812 ha-os átlagnagysága módot ad arra, hogy kerületvezetőink ne csak a napi teendőre, hanem az erdei ökoszisztémára is figyeljenek. A 10-14 ezer ha-os nagyságrendet képviselő igazgatóságok műszaki vezetőinek és kerületvezetőinek tehermentesítésére a tervezésvezetői rendszert is bevezettük. Igazgatóságokként egy-egy tervezésvezetőnek egész évben csak az a feladata, hogy a következő év erdőművelésének és erdőhasználatának teljes feladatkörét megtervezze. Az erdőgazdálkodásunk szerves része a 46 ezer ha-on folyó vadgazdálkodás 6 üzemi vadászterülettel.

A magyar erdészet minden szintjén dolgozó vezető társainknak pedig Pantotay professzor megfontolandó szavait közvetítem: „jól jegyezzétek meg, az erdőgazdálkodásból tisztességesen meg lehet élni, de gazdag emberek sosem lesztek. Arra nagyon vigyázzatok, hogy az erdő csak egy normális, középszintű haszonvétel mellett működhet, és ennél többre ne törekedjete. Ha ez nem felel meg nektek, akkor ne itt dolgozzatok.” Úgy gondolom, ma is aktuális.

– *Egyes szakemberek fenntartással fogadják az alternatív energiaként beállított faanyagot, mert mint mondják, a piaci tényezők határozhatják meg, hogy mit darabolunk a tűzbe?*

– Az erdész az erdő fáját akkor becsüli meg, ha a kitermelés utáni utóéletét is figyelemmel kíséri. Ez az értékkeremtés akkor megnyugtató, ha a fanyersanyag minél magasabb szintű termékben testesül meg. A fa eltüzelése csak akkor illik bele ebbe a folyamatba, ha a jelzett szabványt tartarja. Ez esetben a hőerőművekben történő tűzifa-felhasználás pozitív, hisz a keresleti piac növekedésével – az rt.-k számára – jobb gazdasági pozíciót teremt. De csak ez a variáció támogatható. Szeretném megjegyezni, hogy a fakitermelés során a vágásterületen maradt hulladék rentábilisan nem vihető be ebbe a folyamatba.

– *Köztudott, hogy nagy barcod volt a természetvédelemmel. E sajátos küzdelemben a társadalompolitikai érvek is sokat nyomnak a latban?*

– Évszázadokra visszatekintve, az erdészeti tudatos, a természet értékeit védő, de azokat értelmesen fel is használó rekreációs tevékenysége Vas megyében a dombvidéki, kőszegi, hegyháti, őrségi értékes erdőállományokban testesül meg. Ez a természetvédelem részéről is elismerést nyert 1978-ban az Őrségi, 1980-ban a Kőszegi Tájvédelmi Körzet,

majd 2002-ben az Őrségi Nemzeti Park megalakításával. Ez az elismerés a KvVM Természetvédelmi Hivatala és az ŐNP részéről 2003 augusztusában nem várt fordulatot vett, miután a jelzett erdőállományokat, az rt. által kezelt erdőterület 30%-át, 14 000 hektárt saját kezelésébe kívánt venni. Ez az elképzelés a Társaság erdő- és vadgazdálkodásának ellehetetlenüléséhez, 400 ember munkalehetőségének bizonytalanná válásához, az eddig betöltött régiós szerep feladásához vezetett volna. Az elgondolás, melynek országos vetülete 58 000 hektár, mind szakmai, mind társadalmi, mind politikai szempontból erősen vitatható volt. Az érdekérvényesítő munka alapelve részünkről az volt, hogy nincs kétféle, csak racionális erdőgazdálkodás, amely minden esetben az erdő ökológiai és ökonómiai értékeit közvetíti a társadalom felé. Az rt. kormányzati szintekig eljutó tevékenysége eredményes volt.

A különböző érdekeltsgű társadalmi csoportok erdő egyensúlyát veszélyeztető kívánság-rengetegében az erdő gazdája az erdész. Ő tudja csak a társadalom rövid és hosszú távú törekvéseit – a tudományos ismeretek birtokában az ökológussal, a botanikussal, a fiziológussal, a fitopatológussal együttműködve – az erdő érdekében érvényesíteni. Ezt a munkát pedig erdőgazdálkodásnak nevezzük, mely akkor felel meg a nemzeti érdekeknek, ha az erdőt a köz- és a magánérdekek javára hasznosabbá és jövedelmezőbbé tudja tenni.

– *Beszélgéstünket a humánium fontosságával kezdtük. De vajon nem az ember lépett olyan útra, amelyen visszafordulni meglehetősen reménytelennek tűnik?*

– Az erdő, az örök megújulásnak, az élet szakadatlan körforgásának eszményi megteremtője, minden időben szorosan és sok vonatkozásban kapcsolódott az ember életéhez. Az emberré válástól napjainkig az emberi irányultságnak különböző szintjei jelentek meg, az ösztönös és spontán magatartástól, a kényszer, majd tudatos beavatkozásokon át, a felelőtlenül romboló szintekig megannyi árnyalatban. Az erdő és az ember viszonyában a zavar akkor kezdődött, amikor az erdő fő termékének a faanyagának felhasználása előtérbe került, melyet tovább növelt a mezőgazdaság és infrastruktúra erdő kárára történő térfoglalása. A kataklizmát a XX. század hozta a vágatató, időnként követhetetlen, pazarló fejlődésével, melynek melléktermékét a – környezetszennyezés bombáját is – világra zúdította. Nyomában erdőpusztulás, elsivatagoso-

dás, növény- és állatfajok eltűnése. Szembesült a világ a fejlődés, a „növekedés” határaival, a világ társadalmában megjelent a környezetvédelmi gondolkodás. Világossá vált, hogy a fenyegető katasztrófa csak a természettel történő értelmes együttélésel kerülhető el, melyben a természet legszilárdabb ökoszisztémájának, az erdőnek fontos szerepe van. Ahogy *Trstenjak* megfogalmazta: „Az emberi kultúra a fa kidöntésével kezdődött; mindent meg kell tennünk, nehogy az utolsó fa kipusztulásával civilizációnk is véget érjen.” A világ – az erdők védelméhez kapcsolódó – felemás magatartásának pozitív vetülete a II. világháború után kezdődő nagy erdősítési hullám, mely hazánkban az ezredfordulóig 600 ezer ha, Vas megyében 30 ezer ha új erdő létesítésében testesült meg. Bízató, hogy napjainkban az erdősítés újra nagy lendülettel folytatódik.

– *A Vándorgyűlésről mondj néhány szót!*

– Az OEE 2005. évi Vándorgyűlésének a Szombathelyi Erdészeti Rt. a házigazdája. Mivel tagságunk jelentős hányada nem jut el hozzánk, miattuk szeretném itt most közreadni a programfüzetünk bevezetőjében megjelenő gondolataimat.

Az Országos Erdészeti Egyesület évente ismétlődő Vándorgyűlése szakmánk látványos seregszemléje, a helyi csoportok és erdőgazdaságok életében minden esetben fontos állomás.

A Vas megyei erdészek immár negyedszer állnak a szakmai megmérettetés keresztútjában.

1928-ban Trianon után, a Kőszegi-hegy magyar oldalán vándorló 106 kiváló erdész jövőbe vetett hite igazi demonstráció volt haza és szakma előtt.

1969-ben, a II. világháború után a magyar erdészeti aranykorában, az

1962-es emlékezetes több százezer m³ fenyő pusztulását okozó hótörés helyszínére, az Őrség adott otthont. „A táj a szász Svájc ígérete”, ez volt akkori elnökünk, *Madás András* értékelése. A Közgyűlés hangulatára a szakma 1970-es átszervezési előkészületei hatottak.

1989-ben, a sárvári Farkaserdő látványos bemutatója jól mutatta, a legmagasabbban szervezett faiparral történő 17 éves együttélés vertikális elemeit. Választott jelmondatunk, mármint „Korszerű faipar nélkül nincs hatékony erdőgazdálkodás” elvén a rendszerváltozás – elnagyt váltózásaival – komoly rést ütött.

2005 is nevezetes évforduló. Hatvan éves a II. világháború után újjászerveződő magyar államerdészet. *Majer Antal* így jellemezte ezt az időszakot: „–Olyan eredmények születtek, amelyekről az erdészek minden szakmai tudásuk és lelkesedésük ellenére sem álmodhattak.” Most is szakmánkat érintő változások korát éljük. Ez a jeles évforduló mindenképpen pillanatnyi megállásra, eredményeinkkel történő szembesülésre kötelez bennünket.

A Vándorgyűlésen az eltelt évtizedek, de különösen az újabb önállóságunk közel másfél évtizede eredményeinek bemutatásával lépünk Önök elé. A változatos öt vasi erdőgazdasági táj egyegy jellegzetes pontján szeretnénk bemutatni, mit tesz az erdész az erdőért, és mit ad az erdő az embernek. A Vándorgyűlés négy útvonalán, a Kőszegi hegyvidék bükkösei, a gyantás ország, az Őrség fenyvesei, a vas-zalai-hegyhát gyertyán tölgyesei – vallanak tetteinkről. Igazolják, hogy a jól kezelt erdő – védett és nem védett területen egyaránt – betölti mind gazdasági, mind humánökológiai szerepét. Nem lehet más a cél.

Szakmai utunk minden szegletét történelmünk levegője lengi körül.

A római kor szombathelyi emlékei, a kőszegi Jurisich vár, a középkori jáki templom, a magyar könyvnyomtatás bölcsője a Nádasdyak fészke Sárvár, a vasvári béke helyszínére mind-mind utunkon kísérnek. A rátóti aradi vértanúk 13 tölgyfáját elültető Deák Ferenc, a haza bölcsője üzen is nekünk: „Úgy kell szolgálni a jelent, hogy ne kompromittáljuk a jövőt.”

Sikeres szakmai feltöltődést és erdészetünk jövőjét jól formáló tanácskozást kívánunk az Országos Erdészeti Egyesület Szombathelyi Helyi Csoportja és a Szombathelyi Erdészeti Rt. nevében.

– *Köszönöm a beszélgetést!*

Pápai Gábor

Fotó: Erdészeti Rt.